

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра цивільного права та процесу

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Сімейне право» вибірових компонент освітньої
програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (правозастосування)

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільного права та процесу (протокол від 23.08.2023 р. № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент
Ходєєва Наталія Вадимівна.

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, канд. юрид. наук, доцент Зайцев Олексій Леонідович.
2. Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, канд. юрид. наук, Устименко Олена Анатоліївна.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – <u>7</u> Загальна кількість годин – <u>210</u> Кількість тем – <u>13</u>	<u>08</u> <u>Право</u> ; <small>(шифр галузі) (назва галузі знань)</small> <u>081</u> <u>Право</u> ; <small>(код спеціальності) (назва спеціальності)</small> <u>перший (бакалаврський)</u> <small>(назва СВО)</small>	Навчальний курс <u>4</u> <small>(номер)</small> Семестр <u>7</u> <small>(номер)</small> Види підсумкового контролю: <u>екзамен</u> <small>(екзамен, залік)</small>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>34</u> ; <small>(години)</small> Семінарські заняття – <u>46</u> ; <small>(години)</small> Самостійна робота – <u>130</u> ; <small>(години)</small>		Лекції – <u>10</u> ; <small>(години)</small> Семінарські заняття – <u>12</u> ; <small>(години)</small> Самостійна робота – <u>188</u> ; <small>(години)</small>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою викладання навчальної дисципліни «Сімейне право» є сприяти формуванню у здобувачів вищої освіти правової культури, опануванню необхідними теоретичними положеннями, які вироблені наукою сімейного права, засвоєнню нормативного матеріалу, закріпленого системою законодавства України, ознайомленню з практикою застосування сімейно-правових норм, розвитку навичок тлумачення та застосування норм сімейного законодавства в процесі професійної діяльності.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сімейне право» є опанування здобувачами вищої освіти теоретичним змістом курсу, формування у здобувачів вищої освіти необхідних практичних навичок роботи з засвоєним матеріалом.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна тісно пов'язана з наступними навчальними дисциплінами: цивільне право, цивільне процесуальне право, трудове право, нотаріат, адвокатура, адміністративний процес, кримінальний процес.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати : еволюцію, сучасний стан та місце сімейного права у національній системі права, основні тенденції розвитку сімейного права, предмет та метод сімейно-правового регулювання, основні джерела сімейного права України, основні сімейно-правові інститути, їх основні засади та зміст, особливості сімейно-правового статусу фізичних осіб, їх права та обов'язки в галузі сімейного права, загальні засади захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

вміти: орієнтуватися у системі сімейного права, застосовувати норми сімейного права України при здійсненні професійної діяльності, будувати свої відносини з членами власної сім'ї та родичами з урахуванням свого сімейно-правового статусу, який визначається нормами сімейного права України, аргументовано відстоювати власну позицію з урахуванням основних положень науки сімейного права та сімейного законодавства України.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі інноваційного характеру у сфері права	
	ЗК-2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-4	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
	ЗК-7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності

		громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
Спеціальні фахові компетентності (СК)	СК-1	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
	СК-3	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
	СК-4	Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику.
	СК-5	Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
	СК-7	Здатність застосовувати норми та інститути права щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
	СК-11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти
	СК-12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції
	СК-13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
	СК-14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
	СК-15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
	СК-16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. «Поняття сімейного права».

Поняття сім'ї в соціологічному і юридичному сенсі. Юридичні ознаки сім'ї. Погляди на поняття сім'ї у сучасній правовій науці та у чинному законодавстві.

Поняття сімейного права України. Поняття сімейного права та сімейного законодавства.

Предмет та метод сімейного права України. Співвідношення сімейного та цивільного права.

Функції сімейного права України. Поняття функцій сімейного права України. Види функцій: регулятивна, охоронна, виховна.

Принципи сімейного права України. Принцип рівності учасників сімейних правовідносин. Принцип пріоритету сімейного виховання дитини. Принцип охорони сім'ї державою. Принцип охорони прав та законних інтересів дитини. Принцип захисту таємниці особистого життя учасників сімейних правовідносин. Принцип захисту права на особисту свободу учасників сімейних правовідносин. Принцип недопустимості втручання у сімейне життя.

ТЕМА № 2. «Джерела сімейного права».

Акти сімейного законодавства України. Поняття та види актів сімейного законодавства України.

Значення та порядок застосування міжнародних договорів при регулюванні сімейних відносин.

Регулювання сімейних відносин за допомогою договорів. Поняття та види договорів, за допомогою яких здійснюється регулювання сімейних відносин. Порядок їх укладення.

Соціальні регулятори сімейних відносин. Традиції, положення канонічного права, моральні засади суспільства. Роль звичаїв у регулюванні сімейних відносин. Поняття та види соціальних регуляторів сімейних відносин. Поняття традицій та звичаїв.

Значення постанов Пленуму Верховного Суду та судової практики при регулюванні сімейних відносин.

Дія актів сімейного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.

Застосування аналогії закону та аналогії права. Поняття аналогії закону та аналогії права.

ТЕМА № 3. «Сімейні правовідносини».

Поняття та види сімейних правовідносин.

Загальна характеристика сімейних правовідносин. Загальні засади регулювання сімейних відносин. Особливості сімейних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Відносини родинності та свояцтва та їх правове значення. Родинність та спорідненість за сімейним правом України. Інші підстави виникнення сімейних правовідносин.

Елементи сімейних правовідносин. Об'єкт, суб'єкт та зміст сімейних правовідносин.

Строки в сімейному праві. Застосування позовної давності до сімейно-правових спорів. Поняття та види строків в сімейному праві. Поняття позовної давності. Вимоги, до яких позовна давність на застосовується.

ТЕМА № 4. «Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав».

Здійснення сімейних прав. Поняття суб'єктивного сімейного права.

Виконання сімейних обов'язків. Поняття суб'єктивного сімейного обов'язку.

Форми та способи захисту сімейних прав та інтересів. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту сімейних прав та інтересів.

Відповідальність у сімейному праві. Поняття та види відповідальності у сімейному праві.

ТЕМА № 5. «Загальні положення про шлюб».

Поняття шлюбу та його ознаки. Право на шлюб.

Умови укладення шлюбу. Позитивні та негативні умови укладення шлюбу. Добровільність шлюбу. Шлюбний вік. Одношлюбність. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою. Правозгідність шлюбу.

Порядок укладення шлюбу. Реєстрація шлюбу. Місце реєстрації. Умови реєстрації шлюбу.

Правові наслідки відмови від вступу у шлюб.

Правозгідність шлюбу. Чинність шлюбу.

Поняття та види недійсних шлюбів. Поняття та ознаки недійсного шлюбу. Абсолютно недійсні шлюби. Відносно недійсні шлюби.

Підстави недійсності шлюбу. Порушення умов укладення шлюбу. Наявність при укладенні шлюбу обставин, що перешкоджають його реєстрації. Реєстрація фіктивного шлюбу.

Обставини, які усувають недійсність шлюбу. Народження дитини в недійсному шлюбі.

Порядок анулювання актового запису про недійсний шлюб та визнання шлюбу недійсним у судовому порядку. Особи, що мають право пред'являти до суду позов про визнання шлюбу недійсним.

Правові наслідки недійсності шлюбу. Правові наслідки недійсності шлюбу. Права дітей, народжених у недійсному шлюбі.

Визнання шлюбу неукладеним. Поняття визнання шлюбу неукладеним. Підстави визнання шлюбу неукладеним. Порядок визнання шлюбу неукладеним. Наслідки визнання шлюбу неукладеним.

ТЕМА № 6. «Особисті немайнові права та обов'язки подружжя».

Загальна характеристика особистих немайнових правовідносин подружжя. Поняття та особливості особистих немайнових правовідносин подружжя.

Право на материнство та батьківство. Поняття материнства та батьківства.

Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності. Поняття індивідуальності.

Право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток.

Право дружини та чоловіка на зміну прізвища.

Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї.

Право дружини та чоловіка на свободу. Поняття особистої свободи.

Право дружини та чоловіка на особисту недоторканість. Поняття особистої недоторканості.

Особисті немайнові обов'язки подружжя. Турбота про сім'ю.

Здійснення особистих немайнових прав та виконання обов'язків подружжя.

ТЕМА № 7. «Майнові права та обов'язки подружжя».

Види правових режимів майна подружжя. Законний режим майна подружжя. Договірний режим майна подружжя.

Законний режим майна подружжя. Майно, що є особистою приватною власністю дружини та чоловіка. Підстави набуття права особистої приватної власності. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності. Майно, що є спільною сумісною власністю подружжя. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності. Розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності. Поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності. Припинення права спільної сумісної власності подружжя.

Договірний режим майна подружжя. Поняття договорів, які можуть укладати подружжя. Класифікація договорів, які можуть укладати подружжя.

Поняття та правова природа шлюбного договору. Поняття шлюбного договору. Класифікація шлюбних договорів.

Порядок укладення шлюбного договору. Суб'єкти шлюбного договору. Форма укладення шлюбного договору.

Зміст шлюбного договору. Майнові права й обов'язки подружжя.

Припинення та зміна шлюбного договору. Визнання шлюбного договору недійсним. Підстави припинення шлюбного договору. Розірвання

шлюбного договору. Право на відмову від шлюбного договору. Правові наслідки припинення та зміни шлюбного договору. Підстави визнання шлюбного договору недійсним. Правові наслідки визнання шлюбного договору недійсним.

Загальні підстави виникнення права на утримання у одного з подружжя.

Спеціальні підстави виникнення права на утримання у одного з подружжя. Види спеціальних підстав виникнення права на утримання у одного з подружжя.

Право на утримання після розірвання шлюбу. Випадки права на утримання після розірвання шлюбу. Підстави припинення права на утримання.

Форми та способи надання утримання одному з подружжя.

Припинення права одного з подружжя на утримання. Підстави припинення права одного з подружжя на утримання автоматично та за рішенням суду.

Майнові права та обов'язки чоловіка та жінки, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою. Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою. Право на утримання жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.

За темою № 7 передбачено веб-квест у формі вирішення практичного завдання

Веб-квест розміщений на сайті

<https://classroom.google.com> (код курсу iy9102).

ТЕМА № 8. «Припинення шлюбу».

Поняття та підстави припинення шлюбу.

Розірвання шлюбу. Розірвання шлюбу в органах РАЦС. Розірвання шлюбу в судовому порядку.

Правові наслідки припинення шлюбу.

Поновлення шлюбу. Підстави поновлення шлюбу. Правові наслідки поновлення шлюбу.

Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його наслідки. Підстави встановлення режиму окремого проживання подружжя. Наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя.

ТЕМА № 9. «Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей».

Характеристика правовідносин батьків та дітей.

Підстави виникнення батьківських правовідносин. Кровне споріднення. Походження дітей від даних батьків. Реєстрація народження органом РАЦС.

Визначення походження дитини від батьків, які знаходяться у шлюбі між собою.

Визначення походження дитини при застосуванні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій. Види застосування лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій.

Визначення походження дитини від батьків, які не знаходяться у шлюбі між собою. Підстави та порядок визначення походження дитини від батьків, які не знаходяться у шлюбі між собою.

Визнання батьківства (материнства). Порядок встановлення материнства та батьківства. Добровільне встановлення батьківства. Судове встановлення батьківства.

Оспорювання батьківства (материнства). Оспорювання запису про батьківство (материнство).

Встановлення факту батьківства (материнства). Судове встановлення факту визнання батьківства (материнства).

Особисті права та обов'язки батьків. Рівність прав та обов'язків батьків та дітей. Права та обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дітей. Права батьків на спілкування. Право батьків на захист дитини. Право батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб. Здійснення батьківських прав недієздатними чи неповнолітніми батьками.

Особисті права та обов'язки дітей. Право жити та виховуватись у сім'ї. Право на ім'я, по-батькові та прізвище. Право висловлювати свою думку. Право на спілкування з батьками та іншими родинами. Право на свободу переміщення та вибору місця проживання. Право на свій захист.

Спори, пов'язані із здійсненням батьківських прав. Спори про місце проживання дитини при роздільному проживанні батьків. Спори про здійснення батьківських прав батьком або матір'ю, який/яка проживає окремо від дитини. Спори про відібрання батьками малолітньої дитини від будь-якої особи, яка тримає її не на підставі закону або рішення суду. Спори про позбавлення та відновлення батьківських прав. Спори про відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей. Поняття та види відповідальності батьків за неналежне виховання дітей.

ТЕМА № 10. «Майнові права та обов'язки батьків та дітей».

Види правових режимів майна батьків та дітей. Роздільність майна батьків та дітей. Право спільної власності батьків та дітей. Права батьків та дітей щодо користування майном.

Управління майном дитини. Використання доходу від майна дітей. Вчинення батьками правочинів щодо майна дітей. Охорона батьками майнових прав дітей.

Відповідальність батьків за неналежне виконання своїх обов'язків щодо управління майном дитини. Поняття та види відповідальності батьків за неналежне виконання своїх обов'язків щодо управління майном дитини.

Добровільне виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Відрахування аліментів на дитину за ініціативою платника.

Договори між батьками про сплату аліментів на дитину. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину. Договір про припинення права на аліменти у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно.

Примусове виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Підстави виникнення обов'язків по утриманню дітей. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей.

Виконання повнолітніми дітьми обов'язку по утриманню своїх батьків. Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дітей утримувати батьків. Обов'язок дітей брати участь у додаткових витратах на батьків.

ТЕМА № 11. «Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів».

Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Суб'єктний склад особистих немайнових правовідносин. Види особистих немайнових прав та обов'язків інших членів сім'ї та родичів.

Майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Суб'єктний склад зобов'язання по утриманню інших членів сім'ї та родичів. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення. Звільнення від сплати аліментів інших членів сім'ї та родичів. Способи сплати аліментів іншими членами сім'ї та родичами.

Підстави та способи здійснення обов'язку з утримання іншими членами сім'ї та родичами.

ТЕМА № 12. «Традиційні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування».

Поняття, види та значення форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення. Опіка. Піклування.

Поняття та значення усиновлення. Облік дітей, які залишилися без батьківського піклування і можуть бути усиновлені, та осіб, які бажають усиновити дитину.

Умови та порядок усиновлення. Суб'єкти усиновлення. Згода батьків на усиновлення дитини. Згода дитини на усиновлення. Згода на усиновлення другого з подружжя, опікуна або піклувальника, закладу охорони здоров'я або навчального закладу на усиновлення.

Правові наслідки усиновлення.

Забезпечення таємниці усиновлення.

Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювачів батьківських прав. Підстави визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Підстави скасування усиновлення. Правові наслідки скасування усиновлення.

Підстави позбавлення усиновлювачів батьківських прав. Правові наслідки позбавлення усиновлювачів батьківських прав.

Встановлення опіки та піклування. Підстави встановлення опіки та піклування. Порядок встановлення опіки та піклування над дитиною.

Суб'єкти опіки (піклування). Вимоги, що встановлює закон до опікуна (піклувальника). Органи опіки та піклування, їх повноваження.

Права та обов'язки суб'єктів опіки та піклування. Права та обов'язки дитини. Права та обов'язки опікуна та піклувальника.

Припинення опіки (піклування). Підстави припинення опіки. Наслідки припинення опіки. Підстави припинення піклування. Наслідки припинення піклування.

Фактичне виховання. Поняття фактичного виховання. Суб'єкти відносин щодо фактичного виховання. Підстави виникнення правовідносин між фактичним вихователем та дитиною-сиротою чи дитиною, позбавленою батьківського піклування. Права та обов'язки фактичних вихователів.

ТЕМА № 13. «Альтернативні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування».

Поняття, суб'єкти та зміст договору про патронат. Поняття патронату. Суб'єкти патронатних правовідносин. Договір про патронат. Права та обов'язки патронатних вихователів. Права та обов'язки органу опіки та піклування щодо патронатних вихователів та вихованців. Припинення договору про патронат.

Прийомна сім'я: поняття, особливості створення. Ознаки прийомної сім'ї. Порядок створення прийомної сім'ї.

Суб'єкти прийомної сім'ї. Прийомні діти. Прийомні батьки. Орган опіки та піклування.

Зміст Договору про влаштування дітей до прийомної сім'ї.

Права та обов'язки прийомних дітей, прийомних батьків та органу опіки та піклування.

Припинення діяльності прийомної сім'ї. Підстави припинення діяльності прийомної сім'ї. Правові наслідки припинення діяльності прийомної сім'ї.

Поняття дитячого будинку сімейного типу. Створення дитячого будинку сімейного типу.

Суб'єкти дитячого будинку сімейного типу. Вихованці. Батьки-вихователі. Орган опіки та піклування.

Зміст Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Права та обов'язки вихованців, батьків-вихователів та органу опіки та піклування.

Припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу. Підстави припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу. Правові наслідки припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу.

4. Структура навчальної дисципліни
4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: Поняття сімейного права.	16	2	4			10	
Тема № 2: Джерела сімейного права.	14	2	2			10	
Тема № 3: Сімейні правовідносини.	14	2	2			10	
Тема № 4: Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав.	14	2	2			10	
Тема № 5: Загальні положення про шлюб.	16	2	4			10	
Тема № 6: Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.	16	2	4			10	
Тема № 7: Майнові права та обов'язки подружжя.	20	4	6			10	
Тема № 8: Припинення шлюбу.	18	4	4			10	
Тема № 9: Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей.	18	4	4			10	
Тема № 10: Майнові права та обов'язки батьків та дітей.	18	4	4			10	
Тема № 11: Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	14	2	2			10	
Тема № 12: Традиційні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.	16	2	4			10	
Тема № 13: Альтернативні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.	16	2	4			10	
Всього за семестр № 7:	210	34	46			130	екзамен

4.1.3. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: Поняття сімейного права.	13					13	
Тема № 2: Джерела сімейного права.	13					13	
Тема № 3: Сімейні правовідносини.	13					13	
Тема № 4: Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов’язків. Захист сімейних прав.	15		2			13	
Тема № 5: Загальні положення про шлюб.	17	2	2			13	
Тема № 6: Особисті немайнові права та обов’язки подружжя.	18	2	2			14	
Тема № 7: Майнові права та обов’язки подружжя.	19	2	2			15	
Тема № 8: Припинення шлюбу.	19	2	2			15	
Тема № 9: Особисті немайнові права та обов’язки батьків та дітей.	17	2	2			13	
Тема № 10: Майнові права та обов’язки батьків та дітей.	17	2	2			13	
Тема № 11: Права та обов’язки інших членів сім’ї та родичів.	17	2	2			13	
Тема № 12: Традиційні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.	17	2	2			13	
Тема № 13: Альтернативні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.	15		2			13	
Всього за семестр № 7:	210	16	20			174	екзамен

4.1.4. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1: Поняття сімейного права		Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В.Дзера та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 519 с. Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с. Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с. Сімейне право України: підручник: Затверджено МОН України / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 264с.
<ol style="list-style-type: none">1. Спільні та відмінні риси сімейного та цивільного права2. Яким чином тлумачить «право на сім'ю» ЄСПЛ.3. Підстави створення сім'ї за ст. 3 Сімейного кодексу України та практикою ЄСПЛ. Що таке «тісний сімейний зв'язок» у розумінні ЄСПЛ.4. Основні ознаки “сім'ї” за рішенням Конституційного Суду України No5-рп/99 від 03.06.1999 р. про офіційне тлумачення поняття “член сім'ї”.5. Різницю між такими регуляторами сімейних відносин: закон, договір, звичаї, мораль, релігійні канони.6. Значення термінів „сім'я”, „родина”, „шлюб”.7. Історичні форми сім'ї та шлюбу.8. Етапи розвитку сімейного права в країнах ЄС.		
Тема № 2: Джерела сімейного права		Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В.Дзера та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 519 с. Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с. Сімейне право України: підручник: Затверджено МОН України / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. – К. : Юрінком Інтер,
<ol style="list-style-type: none">1. Міжнародні договори як джерело сімейного права України: договори з державами колишнього СРСР; договори з іншими державами світу2. Поняття та види джерел сімейного права України.3. Сімейний кодекс в системі джерел сімейного права.4. Цивільний кодекс як джерело сімейного права.5. Рішення ЄСПЛ як джерело сімейного права.6. Значення Конституції для регулювання сімейних відносин.7. Соціальні регулятори сімейних відносин.8. Застосування аналогії закону та аналогії права.		

			2011. – 264с. Сімейний кодекс України: новели, судова практика застосування Право України: юрид. журн. засн. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, НУ "Юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого" та ін. 2013. № 10. С. 30-44.
		Тема №3: Сімейні правовідносини	Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В.Дзера та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 519 с. Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єкти сімейних правовідносин 2. Особливості застосування позовної давності до вимог, що впливають із сімейних відносин у країнах ЄС. 3. Поняття “сімейні відносини” на основі практики ЄСПЛ. 4.Застосування позовної давності до вимог, що впливають із сімейних відносин. 5. Поняття ступеню та лінії споріднення 6. Особливості право - та дієздатності суб'єктів сімейного права. 7. Сімейні відносини залежно від складу учасників. 8. Внутрішні сімейні правовідносини. 9. Зовнішні сімейні правовідносини. 10. Характеристика відносин, що складають предмет сімейного права. 	
		Тема № 4: Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав.	Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В.Дзера та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 519 с. Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Охорона та захист сімейних прав та інтересів органами опіки та піклування 2. Особливості здійснення сімейних прав та обов'язків шляхом покладання їх здійснення на інших осіб 3.Особливості здійснення батьківських прав та виконання обов'язків неповнолітніми батьками. 4.Орган опіки та піклування – допомога в здійсненні сімейних прав та виконанні обов'язків. 5. Самозахист сімейних прав. 6.Застосування позовної давності до вимог, що впливають із сімейних відносин у країнах ЄС. 7. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди. 8. Припинення правовідносин як спосіб захисту. 9. Відновлення батьківських прав. 10. Способи захисту сімейних прав та інтересів - неюрисдикційна форма захисту. 	

		<p style="text-align: center;">Тема № 5: Загальні положення про шлюб</p> <ol style="list-style-type: none"> Порядок укладання шлюбу з іноземним елементом: між громадянином України та іноземцем на території України; між громадянином України та іноземцем на території іноземної держави; між громадянами України на території іншої держави; між іноземними громадянами на території України. Судову практику ЄСПЛ щодо розуміння права на шлюб. Умов укладення шлюбу в Україні і в зарубіжних країнах. Особливості судового розгляду справ про надання права на шлюб до досягнення шлюбного віку. Фактичні шлюбні відносини (конкубіат). Право на шлюб. Правове значення державної реєстрації шлюбу. Народження дитини в недійсному шлюбі. Порушення умов укладення шлюбу. Особи, що мають право пред'являти до суду позов про визнання шлюбу недійсним. 	<p>Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В.Дзера та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 519 с.</p> <p>Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.</p> <p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416</p> <p>Кириченко Т.С. Поняття «конкубіат»: проблемні питання, підстави виникнення – Право і безпека. – 2010. – № 3. – С. 221 – 224.</p>
		<p style="text-align: center;">Тема № 6: Особисті немайнові права та обов'язки подружжя</p> <ol style="list-style-type: none"> Зміст права – право на особистий розвиток Зміст права – право на материнство та батьківство. Зміст права – право подружжя на фізичний та духовний розвиток. Зміст права – право подружжя на зміну прізвища. Принцип рівності у правовому регулюванні особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Гарантії особистих немайнових прав подружжя, встановлені сімейним законодавством України. Визначення термінів «особисті немайнові права подружжя», «майнові права подружжя». Характерні особливості немайнових правовідносин подружжя. Здійснення батьківських прав неповнолітніми батьками. Право батьків на визначення місця проживання дитини. 	<p>Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.</p> <p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>№ 1. С. 130 – 140.</p> <p>Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород : РІК-У, 2021. 296 с</p>
		<p style="text-align: center;">Тема № 7: Майнові права та обов'язки подружжя</p> <ol style="list-style-type: none"> Зміст шлюбного договору. Підготувати проект шлюбного договору Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. 	<p>Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор,</p>

	<p>3. Правовий режим спільного майна подружжя.</p> <p>4. Поділ спільного майна подружжя.</p> <p>5. Договірний режим майна подружжя.</p> <p>6. Права та обов'язки подружжя щодо утримання.</p> <p>7. Специфіка шлюбного договору.</p> <p>8. Правові наслідки припинення та зміни шлюбного договору.</p> <p>9. Підстави визнання шлюбного договору недійсним.</p> <p>10. Правові наслідки визнання шлюбного договору недійсним.</p>	<p>В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.</p> <p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>. № 1. С. 130 – 140.</p> <p>4. № 1 (13). С.43 – 46.</p> <p>Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України : станом на 17 вересня 2020 року / О. Є. Аврамова [та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Журавльова. - К. : Професіонал, 2020. - 519 с.</p>
	Тема № 8: Припинення шлюбу	Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.
	<p>1. Встановлення режиму окремого проживання подружжя</p> <p>2. Значення термінів: „недійсність шлюбу”, „припинення шлюбу”, „розірвання шлюбу”, „режим окремого проживання подружжя”.</p> <p>3. Різниця між абсолютною та відносною недійсністю шлюбу</p> <p>4. Порядок визнання шлюбу неукладеним</p> <p>5. Правові наслідки припинення шлюбу особистого немайнового та майнового характеру.</p> <p>6. Підстави та правові наслідки припинення шлюбу за законодавством України та країн ЄС.</p> <p>7. Підстави та правових наслідки сепарації.</p> <p>8. Анулювання актового запису про шлюб.</p> <p>9. Підстави встановлення режиму окремого проживання подружжя.</p> <p>10. Наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя.</p>	<p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>. № 1. С. 130 – 140.</p> <p>4. № 1 (13). С.43 – 46.</p> <p>Чернега В. М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 370 с.</p>
	Тема № 9: Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей	Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.
	<p>1. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають в шлюбі між собою. Оспорювання батьківства (материнства).</p> <p>2. Поняття та види особистих немайнових прав та обов'язків батьків та дітей.</p> <p>3. Загальна характеристика особистих немайнових прав і обов'язків батьків та дітей.</p>	

		<p>4. Особливості визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.</p> <p>5. Значення термінів: «особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей».</p> <p>6. Обов'язок батьків забрати дитину з полового будинку.</p> <p>7. Право дитини на ім'я.</p> <p>8. Право батьків на відібрання дитини від інших осіб.</p> <p>9. Приоритет сімейного виховання дитини.</p> <p>10. Право батьків на визначення місця проживання дитини.</p>	<p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>. № 1. С. 130 – 140.</p> <p>4. № 1 (13). С. 43 – 46.</p> <p>Чернега В. М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 370 с.</p> <p>Кожевникова В. О. Теоретико-методологічні засади обмеження особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних відносин : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. 512 с.</p>
		Тема № 10: Майнові права та обов'язки батьків та дітей	Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.
		Управління майном дитини	. № 1. С. 130 – 140.
		<p>1. Характеристика майнових прав та обов'язків батьків та дітей</p> <p>2. Виконання обов'язку по утриманню дитини: у разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне місце проживання; якщо місце проживання батьків невідомо; батьки ухиляються від сплати аліментів або не мають можливості утримувати дитину.</p> <p>3. Підстави виникнення зобов'язань з утримання батьками дітей та повнолітніх непрацездатних синів, дочок.</p> <p>4. Обставини, які враховуються при визначенні розміру аліментів: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.</p> <p>5. Стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами.</p> <p>6. Відповідальність за прострочення сплати аліментів: порівняльний аналіз законодавства України та ЄС.</p> <p>7. Звільнення сина, дочки від обов'язку утримувати матір, батька.</p> <p>8. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна.</p> <p>9. Управління батьками майном дитини.</p> <p>10. Договір про сплату аліментів.</p>	<p>4. № 1 (13). С. 43 – 46.</p> <p>Кожевникова В. О. Теоретико-методологічні засади обмеження особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних відносин : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. 512 с.</p> <p>Красицька Л. В. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2015. 628 с.</p>
		Тема № 11: Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	Менджул М.В.
		1. Виконання іншими членами сім'ї та родичами обов'язку по утриманню дитини.	Порівняльне сімейне право: навчальний

	<p>2. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.</p> <p>3. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.</p> <p>4. Право на спілкування зі своїми онуками.</p> <p>5. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів у разі взяття дитини на виховання.</p> <p>6. Майнові інтереси дитини та батьків.</p> <p>7. У чому полягають майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.</p> <p>8. Способи виконання обов'язку з утримання іншими членами сім'ї та родичами.</p> <p>9. Права на виховання внуків, правнуків.</p> <p>10. <u>Право на участь у вихованні пасинка, падчерки.</u></p>	<p>посібник. Ужгород : РІК-У, 2021. 296 с.</p> <p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>. № 1. С. 130 – 140.</p> <p>4. № 1 (13). С.43 – 46.</p> <p>Теоретико-методологічні засади обмеження особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних відносин : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. 512 с.</p>
	<p>Тема № 12: Традиційні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування</p>	<p>Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.</p> <p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>. № 1. С. 130 – 140.</p> <p>4. № 1 (13). С.43 – 46.</p> <p>Красицька Л. В. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2015. 628 с.</p>
	<p>Тема № 13: Альтернативні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування</p>	<p>Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.</p> <p>Сімейне право України:</p>
	<p>1. Зробити порівняльну характеристику альтернативних форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування (патронат, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу).</p>	

		<p>2. Поняття патронату над дітьми та його відмінність від інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.</p> <p>3. Підстава встановлення патронату як особливої форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.</p> <p>4. Поняття та правова природа договору патронату.</p> <p>5. Підстави, порядок та правові наслідки зміни, припинення договору патронату, визнання його недійсним.</p> <p>6. Поняття прийомної сім'ї та її значення у влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування.</p> <p>7. Розвиток альтернативних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.</p> <p>8. Дитячого будинку сімейного типу-підстави припинення.</p> <p>9. Зміст Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.</p> <p>10. Права та обов'язки батьків-вихователів та органу опіки та піклування.</p>	<p>підручник: Затверджено МОН України / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 264с. Євко В.Ю. Дитячий будинок сімейного типу в системі форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Монографія. – Харків, Ксилон, 2010. – 156 с. Козак О. М. Договір про влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у прийомну сім'ю: монографія. Львів, видавництво «Апріорі», 2020. 176 с.</p>
--	--	--	--

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Співвідношення сімейного та цивільного права.
2. Звичаї у сімейному праві.
3. Види сімейних правовідносин.
4. Здійснення сімейних прав та виконання обов'язків неповнолітніми.
5. Правозгідність шлюбу.

6. Порядок реєстрації шлюбу з особами, засудженими до позбавлення волі.
7. Правові наслідки розірвання шлюбу.
8. Захист права на материнство (батьківство).
9. Права та обов'язки по утриманню чоловіка та жінки, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу між собою.
10. Сімейні права фізичних осіб у правовідносинах, які виникають при застосуванні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій.
11. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину.
12. Сімейні права та обов'язки мачухи та вітчима щодо дитини.
13. Порядок та наслідки усиновлення дитини, яка є громадянином України, іноземцями.
14. Правовий статус батьків-вихователів дитячого будинку сімейного типу.

5.1.2. Теми наукових робіт

1. Предмет та метод сімейного права України.
2. Джерела сімейного права.
3. Місце сімейного права в системі права.
4. Поняття та загальна характеристика сімейних правовідносин.
5. Особисті та майнові права та обов'язки подружжя.
6. Поняття та особливості укладення шлюбного договору.
7. Регулювання майнових відносин подружжя в шлюбному договорі.
8. Поділ спільного майна подружжя.
9. Припинення шлюбу шляхом розлучення у судовому порядку.
10. Умови, порядок та правові наслідки визнання шлюбу недійсним.
11. Аліментні відносини між подружжям.
12. Аліментні відносини між батьками та дітьми.
13. Право дитини на виховання в сім'ї.
14. Встановлення та оспорування батьківства (материнства).
15. Вирішення спорів між батьками з питань виховання дітей.
16. Правові наслідки протиправної поведінки батьків при здійсненні батьківських прав.
17. Підстави, порядок та правові наслідки позбавлення батьківських прав та відібрання дітей без позбавлення батьківських прав.
18. Поняття усиновлення. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення.
19. Інститут опіки та піклування в сімейному праві, правовий статус та функції органів опіки та піклування.
20. Договір про патронат.

6. Методи навчання

Метою лекційного курсу є засвоєння теоретичних проблем науки сімейного права, основних положень чинного законодавства, а також практики його застосування.

Аудиторні заняття проводяться у формі семінарських занять, на яких здобувачі вищої освіти повинні приймати участь у дискусії навколо попередньо визначених тем, виступати з рефератами або іншими тезами виступів, вміти формулювати і відстоювати свою позицію.

Самостійне оволодіння та поглиблення знань полягає у вивченні рекомендованої навчальної та теоретичної літератури, а також джерел сімейного права. Обсяг, зміст і форма індивідуальної роботи із здобувачами вищої освіти визначаються викладачем. Це може бути участь у науковому дослідженні, написання реферату, участь у науково практичній конференції наукового товариства тощо.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Поняття сім'ї в соціологічному і юридичному сенсі. Юридичні ознаки сім'ї.
2. Поняття сімейного права України.
3. Предмет та метод сімейного права України. Співвідношення сімейного та цивільного права.
4. Функції сімейного права України.
5. Принципи сімейного права України.
6. Акти сімейного законодавства України.
7. Значення та порядок застосування міжнародних договорів при регулюванні сімейних відносин.
8. Регулювання сімейних відносин за допомогою договорів.
9. Соціальні регулятори сімейних відносин. Традиції, положення канонічного права, моральні засади суспільства. Роль звичаїв у регулюванні сімейних відносин.
10. Значення постанов Пленуму Верховного Суду та судової практики при регулюванні сімейних відносин.
11. Дія актів сімейного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
12. Застосування аналогії закону та аналогії права.
13. Поняття та види сімейних правовідносин.
14. Загальна характеристика сімейних правовідносин.
15. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Відносини родинності та свояцтва та їх правове значення.
16. Елементи сімейних правовідносин.
17. Строки в сімейному праві. Застосування позовної давності до сімейно—правових спорів.
18. Здійснення сімейних прав.
19. Виконання сімейних обов'язків.
20. Форми та способи захисту сімейних прав та інтересів.
21. Відповідальність у сімейному праві.

22. Поняття шлюбу та його ознаки.
23. Умови укладення шлюбу.
24. Порядок укладення шлюбу.
25. Правові наслідки відмови від вступу у шлюб.
26. Правозгідність шлюбу.
27. Поняття та види недійсних шлюбів.
28. Підстави недійсності шлюбу.
29. Обставини, які усувають недійсність шлюбу.
30. Порядок анулювання актового запису про недійсний шлюб та визнання шлюбу недійсним у судовому порядку.
31. Правові наслідки недійсності шлюбу.
32. Визнання шлюбу неукладеним.
33. Загальна характеристика особистих немайнових правовідносин подружжя.
34. Право на материнство та батьківство.
35. Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності.
36. Право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток.
37. Право дружини та чоловіка на зміну прізвища.
38. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї.
39. Право дружини та чоловіка на свободу.
40. Право дружини та чоловіка на особисту недоторканість.
41. Особисті немайнові обов'язки подружжя.
42. Здійснення особистих немайнових прав та виконання обов'язків подружжя.
43. Види правових режимів майна подружжя.
44. Законний режим майна подружжя.
45. Договірний режим майна подружжя.
46. Поняття та правова природа шлюбного договору.
47. Порядок укладення шлюбного договору. Суб'єкти шлюбного договору.
48. Зміст шлюбного договору.
49. Припинення та зміна шлюбного договору. Визнання шлюбного договору недійсним.
50. Загальні підстави виникнення права на утримання у одного з подружжя.
51. Спеціальні підстави виникнення права на утримання у одного з подружжя.
52. Право на утримання після розірвання шлюбу.
53. Форми та способи надання утримання одному з подружжя.
54. Припинення права одного з подружжя на утримання.
55. Майнові права та обов'язки чоловіка та жінки, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.
56. Поняття та підстави припинення шлюбу.
57. Розірвання шлюбу.
58. Правові наслідки припинення шлюбу.
59. Поновлення шлюбу.
60. Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його наслідки.
61. Характеристика правовідносин батьків та дітей.
62. Підстави виникнення батьківських правовідносин.

63. Визначення походження дитини від батьків, які знаходяться у шлюбі між собою.
64. Визначення походження дитини при застосуванні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій.
65. Визначення походження дитини від батьків, які не знаходяться у шлюбі між собою.
66. Визнання батьківства (материнства).
67. Оспорювання батьківства (материнства).
68. Встановлення факту батьківства (материнства).
69. Особисті права та обов'язки батьків.
70. Особисті права та обов'язки дітей.
71. Спори, пов'язані із здійсненням батьківських прав.
72. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей.
73. Види правових режимів майна батьків та дітей.
74. Управління майном дитини. Використання доходу від майна дітей.
75. Відповідальність батьків за неналежне виконання своїх обов'язків щодо управління майном дитини
76. Добровільне виконання батьками обов'язку утримувати дитину.
77. Договори між батьками про сплату аліментів на дитину.
78. Примусове виконання батьками обов'язку утримувати дитину.
79. Виконання повнолітніми дітьми обов'язку по утриманню своїх батьків.
80. Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів
81. Майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів
82. Підстави та способи здійснення обов'язку з утримання іншими членами сім'ї та родичами.
83. Поняття, види та значення форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.
84. Поняття та значення усиновлення.
85. Умови та порядок усиновлення
86. Правові наслідки усиновлення.
87. Забезпечення таємниці усиновлення.
88. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювачів батьківських прав.
89. Встановлення опіки та піклування.
90. Суб'єкти опіки (піклування).
91. Права та обов'язки суб'єктів опіки та піклування.
92. Припинення опіки (піклування).
93. Фактичне виховання.
94. Поняття, суб'єкти та зміст договору про патронат.
95. Прийомна сім'я: поняття, особливості створення.
96. Суб'єкти прийомної сім'ї.
97. Зміст Договору про влаштування дітей до прийомної сім'ї.
98. Права та обов'язки прийомних дітей, прийомних батьків та органу опіки та піклування.
99. Припинення діяльності прийомної сім'ї.

100. Поняття дитячого будинку сімейного типу.
101. Суб'єкти дитячого будинку сімейного типу.
102. Зміст Договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.
103. Права та обов'язки вихованців, батьків-вихователів та органу опіки та піклування.
104. Припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\frac{\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самостійної роботи за семестр}}{2} \right) * 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне

значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\frac{\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни}}{2} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр}}{2} + \frac{\text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок Незадовільна оцінка на семінарському занятті відпрацьовується здобувачем вищої освіти усно	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, виконати практичне завдання підготувати проект документу, зокрема, заява про державну реєстрацію народження, заява про встановлення батьківства, заява про встановлення факту проживання однією сім'єю, заява про розірвання шлюбу, тощо	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

Пропуск семінарських занять має бути завчасно відпрацьований до часу проведення заліку. Пропуски семінарських занять відпрацьовуються викладачу усно.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані
80-84			

			якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимальною, робота з двома-трьома незначними помилками
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний ЦІЛКОМ, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі вати завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками
70-74			
65-69		D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчати навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
60-64	Задовільно («зараховано»)	E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи несформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них: оцінена числом балів, близьким до мінімального, роботам що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59			
21-40		FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього

	Незадовільно («не зараховано»)		виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Декларація прав дитини, затв. Резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_384.
3. Декларація про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання і їхнє усиновлення на національному і міжнародному рівнях, прийнята резолюцією 41/85 Генеральної Асамблеї ООН від 3 грудня 1986 р. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_131.
4. Конвенція ООН про права дитини, прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 р. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 1997. № 5. С. 35-53. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Сімейний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21 – 22. – Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 № 3 «Про застосування судами окремих норм сімейного кодексу України при розгляді

справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06#Text>

7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07#Text>

8. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 № 3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-07#Text>

9. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України : станом на 17 вересня 2020 року / О. Є. Аврамова [та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Журавльова. - К. : Професіонал, 2020. - 519 с.

10. Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В.Дзера та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 519 с.

11. Сімейне право : підручник / В.А. Кройтор, В.Ю. Євко, Л.В. Сапейко та ін.; за заг. ред. В.А. Кройтор, В.Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2016. – 511 с.

12. Сімейне право України: навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : Екус, 2022. – 416 с.

13. Сімейне право України: підручник: Затверджено МОН України / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 264с.

14. Сімейне право України : підручник / за ред. С.Б. Булеци, В.Г. Фази́коша. Київ: Знання, 2015. 375 с.

15. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.

16. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.

Додаткова:

1. Ватрас В. А. Джерела сімейного права: проблеми теорії та практики: монографія / В. А. Ватрас. Хмельницький: видавництво ТОВ «Поліграфіст-3», 2020. 824 с.

2. Євко В.Ю. Дитячий будинок сімейного типу в системі форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Монографія. – Харків, Ксилон, 2010. – 156 с.

3. Кириченко Т.С. Поняття «конкубінат»: проблемні питання, підстави виникнення – Право і безпека. – 2010. – № 3. – С. 221 – 224.

4. Кожевникова В. О. Теоретико-методологічні засади обмеження особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних відносин : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. 512 с.

5. Кожевнікова В. О. Обмеження прав суб'єктів сімейних відносин: проблеми теорії та практики: монографія / В. О. Кожевнікова. Київ: «Комп'ютерний дизайн», 2019. 520 с.
6. Козак О. М. Договір про влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у прийомну сім'ю: монографія. Львів, видавництво «Апріорі», 2020. 176 с.
7. Красицька Л. В. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2015. 628 с.
8. Красицька Л.В. Розірвання шлюбу: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн// Право України : юрид. журн. / засн. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, НУ "Юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого" та ін. – 2013. – № 10. – С.108-125.
9. Менджул М. Принципи сімейного права (сутність та проблеми застосування) : монографія. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2019. 420 с.
10. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород : РІК-У, 2021. 296 с.
11. Науково-практичний коментар. Сімейний кодекс України / за заг. ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
12. Правова доктрина України : у 5 т. / Нац. акад. прав. наук України. Доктрина приватного права України. Т. 3. Харків: Право, 2013. 760 с.
13. Розгон О. В. Договори у сімейному праві України : монографія. Київ : Ін Юре. 2018. 301 с.
14. Романюк Я. Сімейний кодекс України: новели, судова практика застосування // Право України: юрид. журн. / засн. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, НУ "Юрид. акад. ім.Ярослава Мудрого" та ін. – 2013. – № 10. – С. 30-44.
15. Сафончик О. І. Шлюбні правовідносини в Україні: проблеми теорії і практики : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 378 с.
16. Токарчук Л. М. Влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: приватно-правові проблеми : монографія. Одеса : Фенікс, 2020. - 420 с.
17. Труба В. І. Класифікація сімейних правовідносин : монографія / В. І. Труба. - Одеса : Фенікс, 2020. - 360 с.
18. Хорошенюк О. В. Зміна місця проживання чи викрадення дитини: через призму принципу найкращого інтересу дитини. Дніпропетровськ : Право і суспільство, 2023. №1. с. 96-100.
19. Чернега В. М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 370 с.
20. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку неповідомного цивільного судочинства : моногр. Київ : Алерта, 2016. 434 с.

21. Явор О. А. Юридичні факти в сімейному праві України: усталені підходи і новітні тенденції : монографія. Харків : Право, 2016. 352 с.

22. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя : постанова пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 р. № 11. *Вісник Верховного Суду України*. 2008. № 1 С. 5–11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07#Text>

23. Про практику застосування судами закон-ва при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав: постанова Пленуму ВС України від 30 березня 2007 р. № 3. *Вісник Верховного Суду України*. 2007. № 5. С. 7–11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-07#Text>

24. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гарнага проти України» від 16 травня 2013 р. (заява № 20390/07). *Офіційний вісник України*. 2014. № 1. Ст. 30. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_960#Text

25. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лазоріва проти України» (Заява № 6878/14) від 17 квітня 2018 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d30.

26. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «М.Р. та Д.Р. проти України» (Заява № 63551/13) від 22 травня 2018 р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 81. Ст. 2711. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c87#Text

27. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Савіні проти України» від 18 грудня 2008 р. (заява № 39948/06). *Офіційний вісник України*. 2009. № 84. Ст. 2852. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454#Text

28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства «ІКІО» щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України від 19 вересня 2012 р. № 17-рп/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 75. Ст. 3038. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-12#Text>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України: Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua>
2. Міністерство юстиції України: Офіційний веб-сайт. URL: <https://minjust.gov.ua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Офіційний веб- сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Верховний Суд: Офіційний веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua>